

Bájkkeavijssa NuorttaSálto

Hærvváas ja buorre!

Muhtema javlli ij sjatta almma javlla ávdđál li sihkara Bårjás le javlamuora vuolen. Ja jus le nav vuorbálasj, de le dán bále aj állo masi máhtta ávvudallat. Dán jage Bårjás le sæmme alla dásen gå lip hárrjám 1999 rájes.

Bårjás le diedalásj ájggetjála mij akti jahkaj almoduvvá Báhko álmudagás Árran – julevsáme guovdátjin. Girjje prientiduvvá 600 eksemplárajda, ja hadde le dáhkidahte; 110 kr. Dán jage Bårjás sisadná luonndo- ja kultuvrrárbev. Dav tjielggi redaktorra Lars Magne Andreassen ávdđábágonis 2010 le ÁN:a rijkajgasskasasj luonndovaljesvuhtajahke. Duodden oattojma Vuonan jagen 2009 ádá luonndosuodjalimlágav, Lov om forvaltning av naturens mangfold, njálámasj gielan Luonndovaljesvuhtaláhka. Linda van der Spa ja Ronny Nergård álgeba artihkkalijn sáme tsiekka dussuodjalime birra. Dat le aj stuorámas artihkkal. Mañemus jagijt li moadda tsiekkadussuodjalimprosjevta tjadáduvvam julev- ja oarjjelsáme guovlon. Artihkkaltjálleguovtes ávdđánbukteba mañemus jagij bargov, dættodibá dav mij le Divtasvuonan dagádum, sáme tsiekkadusáj identifiserima bargos gitta sihkarasstem ja divodimprosjevtajda. Artihkkal gæhttjal aj vásstedit manen le nav ájnas sáme tsiekkadusárbev bisodit.

Goachte mij le várajda váldedum le Magdalene Normanne mánnávuodasijdda Hierenjárgan. Dat le dal oassen Museum Nord / Tysfjord museumis. Beate Heide tjállá værálthárjám, lesbalasj nissuna birra guhti lij gávvididdje, guhti pástav rabáj ja dámpahávsajt duostudij, ja dievdij álles 103 jage ja gen mañela li 6000 glássapláhta gávvnegatijvaj báhtsám. Moadda dajs portrettgávva Divtasvuonas/Hábmeris. Akta gávvájs le dan jage Bårjáska skálmán.

Artihkkalin mij ájádusájt tsahkkit gávvit psykologa Sigmund Elgarøy, SANKS bargge, manen dárba tjielgga politihkallasj prinsihpav jut psykallasj varres vuodasuodjalus mij galggá sáme álmugij hiebaduvvat, hæhttu ávdđánahteduvvat dialogan daj bájkálasj sebrudagáj masi dát guosská, gássjelisuodaj ja aj viehkkemetodaj gáktuj.

Jon Petter Gintala ja Viktor Solbakkena artihkkalijn dættoduvvá gáktu luonndo le kultuvra materiálasj vuodo.

Samisk barndom – tradisjoner i Tysfjord

Else J. Kleppe

Enkelte samiske tradisjoner går lengre bakover i tid enn det reindriftssamiske samfunnet, og helt tilbake til middelalderen. Det gjelder samarbeidsforholdet mellom mor og datter dokumentert både ved Maria-kulten og *Sárrákká*-kulten (Kleppe 2010). Men *Sárrákká*-kulten er helt sikkert enda eldre.

Det er blitt diskutert hvor langt tilbake i tid det har relevans å bruke betegnelsen samisk. Men dette spørsmålet har ofte blitt avfeiet som uinteressant, da det er ytterst problematisk å finne belegg som kan underbygge hvor gammel samisk etnisitet er. Lars Ivar Hansen og Bjørnar Olsen (2004, s. 148) skriver i *Samenes historie fram til 1750* at samisk etnisitet (både *etnisitet*) i seg selv kan

kan lære av dem som er en nære og som har vært gjennom lignende utfordringer som dem man selv møter, altså foreldregenerasjonen. Fokuset på barn mener jeg kan styrke innsikten i tradisjonsformidling.

Religion og ritualer

Religion er sentralt i studier av samisk barndom og oppvekst og en klargjøring av begrepet kan derfor være nyttig i mange av en allment akseptert definisjon. Religion kan forstås som troen på åndelige vesener (se også T. Hylland Eriksen 1995, ss.196-197). Den tradisjonelle samiske religionen er animistisk, det vil si at alt liv har en sjel. Det er en tro på at det finnes ånder så å si overalt i naturen og disse kan påvirkes ved utring. Til de

Álgoálmugin ja tjerdalasj unneplágoálmugin Vuonan le sámijn sierralágásj riekta materiálasj kultuvrasuodjalussaj. Dát ássje le dábdos ássje vuostamuttjan boatsojsujtos gánná histávralásj adno ja álmukriektálasj vælggogisuoda nannusit suodjiji boatsojsujtov æládussan ja sáme kultuvra vuodon. Sáme riekta merra gáttijn ælla tjielggam, ja dan diehti ep ga diede jus guollebiebbmam ja ádá æládusá sæmme lágásj njuolgadusáj milta guoskaduvvi. Artihkkalinis gávvit Gintal ádá luonndovaljesvuodalága ájnna-samos ásjit, ja gáktu láhka sáme berustimijt sisadná. Duohtat aj marin suodjalumplánav Divtasvuonan, ja jus nasjonalpárkkaplána Divtasvuodna-Oarjjevuodna galggi vas bajás váldeduvvat jali lãhpáduvvat. Dát mañemus ássje mierreduvvá jagen 2011. Bruce Moren-Duollja dálusj sádnesevuodaj lãdádallá ietjas artihkkalin sãmegielaj birra. Hilggu lahka aktijvuodav suomagi-elajn ja miejnne alleuropa gielaj bájn-nom le vijddáp gå ávdđála le jáhkkám. Moren-Duollja tjállá aj sãmegiela li muodugattja, valla sãmme báttá állu ietjálágátja. Konkluderi sãmegiela ælla giellasuorge avtat gielas ájnat iesj guhtiklágásj giela.

2010 guovvamáno, oassen Nuortta-Sálto sáme biejvijs, lij vuostasj amanuensan Roald E. Kristiansen ávdđánbuktem misjonera Jens Kildala birra Árranin. Dát ávdđánbuktem gávnnu dán jage Bårjásin. Lij sámemisjávna Jens Kildal avtagærdásasj misjonerra jali lij gus sluogas misjávnnástratega? Jens Kildal lij Thomas von Westena favorittmisjonera gaskan ja sjattaj misjávnnájadediddje sadjásasj sierralágásj ávdásvãsstãdusáj Nordlãnda

Tæksta: Børge Strandskog
Jårggålíbmé:
Divte Media AS / Lars Th. Kintel

Máns ja æjggetjáj aktijvuotáj vaddi dábe jãskavuodav ja aktisãjvuodav / I relasjon til foreldre-barn gir tradisjoner en trygghet og en felles referanseramme. GávvaFoto. Oddmund Paulsen ©Árran.

ger oppfattes ofte som kriser og ritualene brukes for å komme igjennom disse. De stadier som er vanlige å gjennomleve ved hjelp av ritualer er faktisk en trykknings-

nuorttalap oase ávdás. Anna Gustafsson ávdet moadda miellagiddis gatjálvisá ietjas artihkkalin. Mij le duodje? Ienemus anedum dáddjadus duojes le sáme giehtabarggo. Valla le gus gukse duodje, duodjuha gus gå snihkku? Gustafsson le moadda divtasvuonagij sãgastam ietjas sosialantropologa doaktargrádaãhpãdusá aktijvuodan. Anne Silja Turis artihkkal, ájnna mij le julevsãmegiellaj tjãledum, le giellabiesij birra, da niellja giellabiese ma li mañemus guokta jage ásaduvvam. Sãn konkluderi giellabiese li vuorbãstuvvam danen gå nuora ietja dãjmalattjat oassãlassti plãnimin ja tjadãdimen. Sãn aj dagãstallã jus le vejulasj ádá giellaarenãjt ásadit, duola dagu digitãla teknologija ja sosiãla media.

Bårjás sisadná aj gãlmmã viehka miellagiddis artihkkala sãme dãbij birra, Divtasvuonas ienemus oassãj. Else J. Kleppe tjãlij sãme mánnãvuoda birra, Lis-Mari Hjortfors konfirmãntadãbij birra, madi Harald Lindbach gãvvit dãbij jãbmema ja hãvddãdime aktijvuodan. Divna dá artihkkalij vuodon li sãgãdãhttema ma li guokta mañemus jage dagãdum, oassen duodastimprogrãmmas "Fra vugge til grav".

Bårjás le hãmestis gãvnnam, viehka buorre le aj. Ájggetjãla álgus vatteduvvá sãmme hãmen dagu gãjka 11 ávdep jage, le fijna pãhppãrin prienttidum ja hãvsske le tjãlmmãj. Gãvvãvãlljim, ja-adno le viehka buorre. Bårjãsin le viehka alla dãsse, ja ánsst moadda lãhkkij aj sãme birrasij álggolis.

Gávva: Ronny Nergård